

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po došti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserter) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 20. oktobra 1899.

Politiški oddelek.

Oživljeni parlamentarizem.

V sredo se je zopet sešel drž. zbor. V tej seji se je predstavila parlamentu nova vlada in teatraličnost grmenja od češke strani je pričala, da so časi obstrukcije minuli.

Še predno je grof Clary svoj program z besedami označil, pokazal je z dejanjem, kam da meri njegova politika. Z razveljavljenjem jezikovnih naredb, izdanih za Češko in za Moravsko, je pokazal, da je njegov namen zadnji poskus, oživeti parlamentarizem in ohraniti sedanjo ustavo. Ta ohranitev sedanje ustave je največja programatična naloga novega ministrstva. V rešitev te ustave so bile razveljavljene jezikovne naredbe, ta ustava naj ostane temelj političnega ustroja naše monarhije. V tem odstavku Claryjeve izjave tiči njen največi pomen. Nova vlada je odločno ustavoverna in s tem odločno nasprotna vsaki premembi ustave v smislu programa desničarskih strank, programa deželne avtonomije, na katerega so se podpisali tudi slovenski poslanci, kakor bi bili hoteli s tem posvedočiti svojo politično kratkovidnost.

Na podlagi sedanje ustave hoče vlada poskusiti svojo srečo in zagotoviti državi tisti mir, katerega je v resnici krvavo potrebna. Tega namena seveda še ni dosegla z negativnim svojim činom, z razveljavljenjem jezikovnih naredb. Ta korak, ki se je gotovo storil po vestnem prevdarku, se da samo tedaj opravičiti, če hoče in če more vlada jezikovne razmere v naši državni polovici urediti s posebnim jezikovnim zakonom. Vodja ministrskega predsedstva je v sredo že naznanil, da predloži parlamentu jezikovni zakon, toda kakšen bo, na katerih principih bo zasnovan, tega ni povsem določno in tega danes morda še sam ne ve.

Razveljavljenje jezikovnih naredb je jasen dokaz, da vladna avtoriteta ne zadustuje za rešitev jezikovnega

vprašanja, da je doslej priljubljena metoda, šušmariti v tej zadevi z ministrskimi naredbami, nesposobna. premagati ovire, katere nasprotujejo uredbi tega perečega vprašanja.

Zdaj naj na mesto vladne avtoritete stopi avtoriteta parlamenta, zdaj naj poskusi parlament rešiti težko vprašanje, s katerim se je že toliko različnih ministrstev brezuspešno ukvarjalo. Novo ministrstvo hoče parlamentu predložiti načrt jezikovnega zakona, povrh pa obeta, da hoče pripravljati teren za zbliženje Čehov in Nemcev, da se omogoči uspešna rešitev jezikovnega vprašanja.

Žalostne razmere, katere vladajo v naši državi, so vzrok, da se suče izjava novega ministrstva največ okrog ustavnega in jezikovnega problema. Vlada se družih zadev v svoji izjavi niti resno dotaknila ni, menda ker spoznava resnobo položaja in se zaveda, da je čas eksperimentiranja pri kraji. Parlament mora ozdraveti, samo če to hoče sam, vlada ga je oživila, posadila ga je tako-rekoč v sedlo, zdaj je njegova stvar dokazati, da zna sploh še jahati.

Naravno je, da vladna izjava ni ugajala češkim poslancem, in da so proti nji ugovarjali, ali priznati se mora, da je bilo to ugovarjanje tako, da se ga vladi ni treba bati. Če bodo Čehi tudi delali opozicijo, bo ta opozicija samo platonična, taka opozicija pa še nikomur ni škodila. Češki ugovori so bili taki, da bi se moglo reči, da so se češki poslanci približali Rubikonu, ki loči nedolžno protestovanje od divje obstrukcije. Čehi se niso ravnali po svojih obljubah in ne posnemajo svojih nasprotnikov, dasi so ti prav z obstrukcijo dosegli največji uspeh. Seveda se mora priznati, da bi tudi tega ne bili dosegli, ko bi se ne bili namenili, da obstruirajo volitev delegacije. Samo ker hočejo odločilni krogi, da se izvrši volitev delegacij in da ta korporacija dovoli novih milijonov za topove in za oficirje, se je izvršila sedanja prememba v ministrstvu.

Avtonomistične stranke na desnici ni vladna izjava zadovoljila in to je čisto naravno, saj obsega ta izjava

negacijo avtonomističnega programa. Na nas pa ni naredila tako slabega vtisa. Nam še dosti dobro ugaja, ker nikakor nismo prijatelji razširjenja kompetenec deželnih zborov, četudi se čisto nič ne ogrevamo ne centvalizem pod nemško komando.

Kmetijska družba kranjska.

Še tekom tekočega meseca vršil se bo občni zbor kranjske kmetijske družbe. Sklican je na dan 26. t. m. in na dnevnem redu so v prvi vrsti volitve v odbor.

Znano je, da so pri zadnjem občnem zboru prav volitve v odbor dale povod obžalovanja vrednim prizorom in nasprotstvom, katera niso nikomur nič koristila, pač pa povzročila več kakor treba pohujšanja in sovraštva, kmetijski družbi pa škodo.

Govori se, da bode tudi občni zbor dne 26. t. m. precej viharen, ker hočejo pristaši takozvane „Gospodarske organizacije“ zopet poskusiti svojo srečo s tem, da se lotijo boja za odbor.

Nam se zdi, da je ta boj do cela nepotreben in da ne bo nikomur koristil, naj se konča že kakorkoli.

Kmetijska družba je doslej vedno in dosledno stala nad strankami in se ni nikdar vtikala v politične boje, dobro vedoč, da je njega naloga, varovati in pospeševati koristi kranjskega kmetijstva sploh, ne glede na politične ozire. To je dejstvo, ki ga ne mora nihče vtajiti in po naši sodbi je pred vsem gledati na to, da družba tudi še v prihodnje ostane nad strankami.

V čem pa je dobiti jamstva, da ostane kmetijska družba zvesta temu vodilnemu načrtu, da se ohrani njena nepristranost in neodvisnost brez ozira na slučajne politične fluktuacije v deželi? Gotovo le v tem, da nobena stranka nima sama zase večine v odboru, da je vsaka stranka v odboru zastopana, a tako, da nima moči, izkoristiti družbo za svoje strankarske namene.

Doslej je bil odbor kmetijske družbe vedno tako sestavljen. V njem so sedeli pristaši katoliško narodne in napredno narodne stranke, kako tudi zastopniki veleposestva. Zbrani so bili najboljši strokovnjaki in zavedajoč se, da ne bode nikdar večine v odboru za strogostrankarske namene, niso niti poskušali zanesti politiko v odbor, ampak so puščali vse politične namene pred vratmi. To je bilo le na korist družbi in tej okolnosti se je v prvi vrsti zahvaliti za lepo in uspešno delovanje družbe in za uzorno soglasje, ki je vedno vladalo med vsemi družbenimi člani.

Pri zadnjem občnem zboru je prišlo do nasprotja. A storili bi katoliško narodni stranki nezasluženo krivico, če bi njo v celoti dolžili, da je hotela v družbo zanesti razpor. Prepričali smo se, da je katoliško-narodni stranki mnogo odličnih mož, ki se nikakor ne strinjajo s poskusom, spraviti v odbor samo pristaše jedne stranke, in prav ti elementi zatrjujejo, da na zadnjem občnem zboru prouzročeni vihar ne izvira iz katoliško-narodne stranke, nego samo iz tistega dela te stranke, ki je zbran okrog

ponesrečene gospodarske organizacije, in ki bi se rad polastil kmetijske družbe, da njena bogata sredstva porabi za saniranj svojih konsumnih društev. In ravno ti močje, ki se tako izjavljajo, starejši gg. duhovniki, imajo za družbo največ zaslug.

Govori se, kakor smo že rekli, da pride tudi dne 26. t. m. do boja. Ako se to vresniči, potem bode na jedni strani stal tisti del katoliško-narodne stranke, ki se je zbral okrog „Gospodarske organizacije“. na drugi strani pa bo stala starejša, za družbo zaslužena dubovščina s svojimi pristaši, potem pa pristaši napredno-narodne stranke in veleposezniki.

Ako bi se vsi tisti duhovniki, ki se ne strinjajo z namero pristašev „Gospodarske zveze“ občnega zbora vdeležili, bi ne bilo dvoma, da zmaga mešana lista. Ali ker marsikdo ne bo hotel stopiti v nasprotje s svojimi političnimi somišljeniki in ostane doma, prosimo vse druge člane, naj se vdeležijo zanesljivo obč. zbora in naj glasujejo za tiste kandidate, ki se jim bodo nasvetovali.

Politični pregled.

Državni zbor. V sredo dne 18. t. m. se je začelo novo zasedanje drž. zbora. Otvoritveni seji je predsedoval starosta Zurkan. Predsednikom je bil izvoljen posl. dr. Fuchs. Na to je čital vodja ministrskega predsedstva vladno izjavo, proti kateri so češki poslanci hrupno demonstrirali. V vladni izjavi je rečeno: Vlada si je svesta, kako težavna in odgovornost polna je njena naloga. Resen položaj, povzročen po političnih borbah zadnjih let, bo deloval na to, da zbornica brez pridržkov uvaža dobrotne vladne namere, da se zopet omogoči parlamentarno zborovanje. Vlada je nevtralna, sestavljena iz mož, ki hočejo v službi cesarjevi vse moči posvetiti državnemu blagru in sicer v smislu sedanje ustave. Vlada se obrača na vse stranke, ne motiti parlamentarnega zborovanja, ker le tako je mogoče dognati narodnostni mir. Vlada si je svesta, kaj pomeni to, da je razveljavila jezikovne naredbe, a te so bile glavna ovira rednega zborovanja. Vlada pa hoče stvar zakonitnim potem končno vrediti v parlamentu. Pri tem se bo ozirala na zakonito priznano enakopravnost raznih jezikov, pa tudi na praktične potrebe in na zahteve enotnostne uprave ter se bo vsega ogibala, kar narode razdružuje, ter vse podpirala, kar jih edini. Vlada se hoče držati parlamentarnega pota ter želi, da se hitro doženo avstro-ogrski pogodbeni zakoni, ker so važni za državo. Vlada si želi časa za gospodarska vprašanja, katerih rešitve narodi težko pričakujejo; jednako zahtevajo kulturne potrebe skrb države, zlasti šole, kjer bo vlada gojila vzgojevalno delavnost in nravno-versko mišljenje. Škode po povodnih po mnogih deželah treba popraviti, zato izroči vlada zbornici primerne predloge. Vlada bo skrbela, da gredo uradi ljudstvu pri vseh opravičenih zahtevah na roke, da se s tem množi zaupanje do uradov in do oblastev, kar je tembolj potrebna, ker je avtoriteta mnogo trpela vsled političnih borb. Vlada upa, da jo bo podpiral vsak, ki poln domoljubja želi svoji domovini najboljše. — Na predlog dr. Engela se je sklenilo, otvoriti o tej izjavi v prihodnji seji, to je v petek, debato.

Stranke in vlada. — Navzlic temu, da se je že otvoril državni zbor, še vedno ni pojasnjeno razmerje posameznih skupin do vlade. Čehi naglašajo v jednomer, da bodo delali najostrejšo opozicijo. Z besedami jo tudi res delajo, z dejanji pa ne. Čehi bi radi imeli, da bi jih vsa desnica